

Плотнікова М. В. Правове регулювання забезпечення стабільності банківської системи в Україні / М. В. Плотнікова // Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку : зб. матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-й річниці Сумської філії ХНУВС (м. Суми, 16–17 травня 2015 р.) / Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. – Суми, 2015. – С. 100–103.

М. В. ПЛОТНІКОВА

*ДВНЗ “Українська академія банківської справи
Національного банку України”*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Основна функція Національного банку України (далі – НБУ) закріплена в ст. 99 Конституції України і полягає в забезпеченні стабільності національної грошової одиниці. За наслідками світової економічної кризи в Україні було переосмислено її зміст і у 2010 році до ст. 6 Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 року № 679-XIV були внесені зміни щодо її реалізації. Так, при виконанні своєї основної функції НБУ має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі, сприяти стабільності банківської системи та додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримувати економічну політику Кабінету Міністрів України. Причому в законі визначені пріоритети за кожним з названих напрямків діяльності НБУ і стабільність банківської системи повинна забезпечуватися так, щоб це не заважало виконанню основної функції НБУ в першу чергу та забезпеченню цінової стабільності в державі в другу.

Поняття стабільності банківської системи та її критерії українським банківським законодавством не визначаються. В економічній літературі під стабільністю банківської системи розуміється її здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, зберігаючи стійку рівновагу і надійність протягом часу [1, 75]. Багато науковців економістів досліджують показники стабільності роботи банків, стабільність банківської системи та фінансову стабільність держави. В юридичній науці цьому питанню належної уваги не приділяється. Банківським законодавством визначено, що стабільність банківської системи досягається шляхом здійснення державного регулювання діяльності банків визначеними в ст. 66 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 року № 2121-III способами адміністративного та індикативного регулювання. Стабільність банківської системи забезпечується наявністю банківського нагляду, який відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національний банк України» здійснюється з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку. Досягнення стабільності банківської системи є не тільки складовою мети здійснення банківського нагляду, а також складовою стратегічної мети здійснення державного регулювання діяльності банків в Україні. Шляхи, якими повинна дана мета досягатися, визначаються НБУ щорічно в Основних засадах грошово-кредитної політики, які містять тактичні кроки по виконанню функцій

НБУ. Зокрема, в Основних засадах грошово-кредитної політики на 2015 рік НБУ визначив, що напрямками, які забезпечують стабільність банківської системи, є підтримка ліквідності банківських установ, посилення кредитного та інвестиційного потенціалу банків.

Таким чином, відповідно до українського законодавства напрямки роботи по досягненню стабільності банківської системи, ризику, які можуть впливати на досягнення показників стабільної банківської системи визначаються виключно НБУ, її забезпечення також покладається на НБУ.

Щодо питання оцінки стабільності банківської системи, то таким правом наділяється ще один орган – Рада з фінансової стабільності. Так, в грудні 2014 року текст Закону України «Про Національний банк України» був доповнений ст. 7-1, яка визначає особливості забезпечення стабільності банківської системи. Відповідно до ч. 2 ст. 7-1 Закону України «Про Національний банк України» наявність ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, а також обставин, що загрожують стабільності банківської та/або фінансової системи країни, підтверджується відповідним рішенням Ради з фінансової стабільності. Повноваження даного органу визначені указом Президента України від 24 березня 2015 року № 170/2015, згідно з яким Рада з фінансової стабільності виявляє, аналізує, здійснює оцінку та моніторинг поточних та потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз та системних ризиків для фінансової системи держави з метою виявлення ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, а також обставин, які загрожують стабільності банківської та/або фінансової системи держави, причому такі її рішення мають рекомендаційний характер. В той час як рішення Ради з фінансової стабільності про підтвердження наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, а також обставин, які загрожують стабільності банківської та/або фінансової системи держави, є підставою для використання НБУ права визначати тимчасові особливості регулювання та нагляду за банками. Таке право надане НБУ відповідно до ч. 1 ст. 7-1 Закону України «Про Національний банк України», зокрема, за наявності таких ознак він має право визначати особливості підтримання ліквідності банків, застосування економічних нормативів, формування та використання резервів для відшкодування можливих втрат за активними операціями банків, запроваджувати обмеження на їх діяльність, у тому числі обмежувати або забороняти видачу коштів з поточних та вкладних (депозитних) рахунків фізичних та юридичних осіб, а також обмежувати або тимчасово забороняти проведення валютних операцій на території України, зокрема операцій з вивезення, переказування і пересилання за межі України валютних цінностей. І, якщо більшість з наведених повноважень НБУ заперечень не викликає, то обмеження чи заборона видачі коштів з поточних та вкладних (депозитних) рахунків фізичних та юридичних осіб, на наш погляд, суперечить положенням Глави 71 та 72 Цивільного кодексу України.

Підсумовуючи слід зазначити, що, якщо стан нестабільності банківської системи надає додаткові повноваження НБУ, то банківське законодавство потребує закріплення самого поняття стабільності банківської системи або її

критеріїв, а також усунення колізії з цивільним законодавством щодо права НБУ забороняти видачу коштів з поточних та вкладних (депозитних) рахунків фізичних та юридичних осіб.

Література

1. Барановський О. І. Стійкість банківської системи України / О. І. Барановський // Фінанси України. – 2007. – № 9. – С. 75–87.